

Oponentský posudek habilitační práce

PhDr. Jakub ZOUHAR, Ph.D.

František Pubička S. I. (1722 – 1807).

Pozapomenutý barokní historik

(Slezská univerzita v Opavě 2018, 287 s. rkp)

Jakub Zouhar předložil jako svou habilitační práci obsahově a zčásti i interpretačně upravenou monografii o F. Pubičkovi, kterou publikoval knižně pod názvem *František Pubička S. I. (1722 – 1807). Barokní historik ve století rozumu* v r. 2014 (vyd. P. Mervart, Červený Kostelec 2014, ISBN 978-80-7465-096-3). Zpřesnění interpretačního hlediska navozuje již změna podtitulu práce; nový podtitul více akcentuje mentalitní i metodologické zakotvení F. Pubičky v dobových – a zcela zásadních – proměnách historiografie. Tím, že se do značné míry míjel s nastupujícím empiricko-kritickými postupy dějepisců, opouštějící jeho dosavadní pojetí jako vyprávění a přecházejícími k pojetí historiografie (historické vědy) jako poznávacího procesu, vedlo nutně k tomu, že se stal „historikem pozapomenutým“. Připomenout jej, je tak činem záslužným. Zejména proto, že i když se míjel s hlavním nastupujícím proudem vývoje historiografie, jeho vliv nebyl zanedbatelný. Nesměřoval však tak říkajíc k Palackému, nýbrž k jinému typu historického myšlení, který se vytvářel jako komplement historie jako vědy, ale k popularizačním polštářům historické vědy.

Ve vývojové dynamice historiografie 18. a počátku 19. století se konstituují proudy historické tvorby a tedy i historického myšlení, jež lze vřadit do komplexu popularizující historiografie. Krátce řečeno, Palacký a ostatní vrcholní historici této doby nebyli „čtením pro každého“. Prostřednictvím krásné literatury, beletrie i poezie, historické malby, ale i divadla, se šířilo historické myšlení a vědomí, v němž se jednak udržovaly tradiční postupy a interpretace dějin, jednak jimi do obecného historického vědomí ale také pronikaly znalosti nové, přenášené z historické vědy. Tyto v mnohém protisměrné, avšak vzájemně se doplňující proudy historického myšlení vedly k udržování stereotypů a vytváření historických mytologií, které právě v této době začínají sehrávat z hlediska historické kultury závažnou roli. F. Pubička a jeho dílo v takovém výzkumu budou mít s velkou pravděpodobností své významné místo.

Pubička metodologicky i metodicky hluboko tkvěl v dosavadním, svým původem už antickém (Aristoteles, Cicero) „rétorickém“ modelu dějepisců (viz Kessler, Petrarca und die Geschichte, München 1978; též *Das rhetorische Modell der Historiographie. In Theorie der Geschichte 4 – Formen der Geschichtschreibung*, München 1982, s. 37-82), podle něhož *historia est narratio...*, zatímco její rodící se nová konstituce se opírala o historii jako *noesis*, kde *narratio* hrálo sice důležitou, avšak přesto jen „doplňkovou“ roli. (viz E. Berhneim, *Lehrbuch der historischen Methode*, kap. 6 – Darstellung). Tato „noetická“ historie kladla důraz na heuristiku, dotvářela koncept historického pramene, propracovávala metodiku historické kritiky, kterou považovala za jádro své vlastní vědeckosti, a to vše v návaznosti na už předchozími etapami renesančním humanismem

počínaje (viz filologie) propracovávanými novými prvky historické metodiky, které v 19. století systemizovala do „klasické“ podoby historické vědy. Právě toto bylo východiskem pro Pubičkovo negativní hodnocení v následující době.

Monografie se opírá o úctyhodnou informační základnu, a to jak pramennou, tak sekundární. Svoji znalost pramenů autor osvědčuje dostatečně (a nejen v této práci), má i výborný přehled o sekundárních informačních zdrojích. Svou studii postavil na důkladném zpracování pramenů, a tak dospěl k několika heuristicky cenným výsledkům – přínosný je jistě shrnující přehled následné pozornosti, kterou česká historiografie věnovala Pubičkovi (s. 25 – 43) či okolností vzniku Pubičkových Dějin (s. 102-108) nebo přehled recenzí Pubičkových Dějin (s. 158 – 173, včetně jejich přetištění v přílohách) a pak i další detailní poznatky, seskupené v šesté, vlastně hlavní kapitole monografie. (s. 145 – 202). Tato minucióznost je ostatně charakteristickým rysem i jeho ostatní prací.

Při porovnání tištěné verze monografie s předloženou upravenou verzí lze konstatovat, že text byl zbaven některých nadbytečných pasáží a odboček od ústředního tématu, které byly čtenářsky rušivé, jako např. obsáhlý výklad od systému jezuitského školství, který byl již několikrát popsán i zhodnocen a stačí proto jeho stručná charakteristika a odkaz na dosavadní literaturu.

Daleko hlouběji je v předloženém textu promyšlena otázka Pubičkova postavení ve vývojové dynamice českého i evropského dějepisectví. Autor své hodnocení zkoncentroval do závěru, který se tak stal obsáhlejším a nabyl charakteru syntetizujícího přehlednutí Pubičkova díla, jeho smyslu a účelu. Položil si tu čtyři otázky: 1/ Pro koho své dílo Pubička psal, 2/ Proč bylo Pubičkovo dílo neoblíbené a často kritizované, 3/ Jak lze jeho dílo celkově charakterizovat a 4/ Jaký význam měla a dnes má Pubičkova práce?. Odpovídá na ně stručně, bez odkazového materiálu, a lze položit otázku, zda by tato souhrnná závěrečná zamyšlení neměla být spíše koncipována jako analytická, hodnotící a samostatná kapitola.

V práci nalezneme také jisté nepřesnosti týkající se širších otázek vývojové dynamiky a metodologie historické vědy. Přednost práce však spočívá ve velmi pečlivé heuristické práci, shromáždění velkého množství informací, takže pro další bádání o Františku Pubičkovi a také kontextů jeho historického díla, nacházejícího na „přelomu historiografických epoch“ tvoří těžko pominutelný podklad, i když – řečeno slovy Josefa Šusty – „složitá polyfonie této doby“ je v práci zachycena a analyzována jen v základních rysech. Takovéto založení habilitační práce *František Pubička S. I. (1722 – 1807). Pozapomenutý barokní historik* ostatně také odpovídá užšímu odbornému zaměření autora, jímž je archivnictví.

Práci PhDr. Jakuba Zouhara, Ph.D. *František Pubička S. I. (1722 – 1807). Pozapomenutý barokní historik* lze vzhledem k její informační bohatosti a kvalitě doporučit k habilitačnímu řízení.

prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.

Praha 28. října 2018